

Seminarska Naloga

Judovstvo



Šolsko Leto 2010/2011

Kazalo

<i>Judovstvo na splošno</i>	3
<i>Zgodovina Judovstva</i>	3
<i>Judovstvo</i>	6
<i>Praznovanja, obredi in prazniki</i>	7
<i>Koledar</i>	8
<i>Simboli</i>	9
<i>Znane Judovske osebnosti</i>	12
<i>Viri</i>	14

Judovstvo na splošno

Júdje in Júdi (tudi Žídje in Žídi, kar danes velja za manj primerno) so etnično-verska skupina, pripadniki judovstva. Približno 35% od skupno 14 milijonov Judov živi v Izraelu, ostale večje skupnosti najdemo v ZDA in v Evropi.

Žid = Hebrejec = Jud ≈ Izraelit ≠ Izraelec

Júdvstvo, žídovstvo ali judaizem je abrahamska vera in kultura Judov. Je prvo izpričano monoteistično verstvo. Za juda velja vsakdo, katerega mati je judinja. Jud postane s z rojstvom, tudi če se kasneje ne udeležuje obredov. Mogoč je sicer prestop med jude (v verskem smislu), pri čemer pa gre tudi za nekaj let trajajoč proces v sodelovanju z Rabinom bližnje sinagoge. Nekatere judovske skupnosti tovrstnih prestopov ne priznavajo, določene pa nove člane medse enakopravno sprejmejo šele čez leta. Ime jud pišemo z malo začetnico, če je mišljen pripadnik vere in z veliko začetnico (Jud), če gre za narodnostno pripadnost.

Že iz časov pred srednjim vekom so bili Judje velikokrat preganjani in so morali ponekod živeti v njim namenjenem zaprtem območju, imenovanem geto. Judje so razseljeni po vsem svetu, pri čemer se je veliko Judov asimiliralo z lokalnim prebivalstvom; pogosto so prevzeli lokalni jezik in navade, razen verovanja. Preganjanje pripadnikov judovske veroizpovedi je doseglo svoj vrhunec z nacističnim holokavstom med drugo svetovno vojno. Po njej so tudi uradno dovolili razglasitev judovske države, kjer so si Judje iz vsega sveta ustvarili svojo lastno državo Izrael.

Zgodovina Judovstva

Bog

Zgodovina Judov je stara 4000 let; v začetku so bili nomadsko ljudstvo, imenovano Hebrejci, in so živeli na ozemlju današnjega Bližnjega vzhoda. Eden od Hebrejcev, Abraham, velja za očeta njihove vere, ker se je zavzemal za njerio osrednjo misel - vero v enega samega Boga. Sosednja ljudstva so častila več bogov. Velikokrat se zmotno razlaga, da se judovski bog imenuje Jahve (tudi Jehova), čeprav se v judaizmu božjega imena nikoli ne izgovarja. Znana je le označba JHVH, katere izgovorjava se je skozi stoletja izgubila. Judovska vera predstavlja deloma tudi osnovo za nekatere druge vere, denimokrščanstvo in islam.

Izvoljeno ljudstvo

Judje verujejo, da jih je Bog izbral za posebno ljudstvo in sklenil z Abrahamom zavezo. Abraham in njegova žena Sara sta se žalostila, ker nista imela otroka. Neke noči je Abraham slišal Boga, ki mu je govoril, naj se ne žalosti: imel bo toliko potomcev, kot je zvezd na nebu, in živeli bodo v svoji obljubljeni deželi. Kmalu po tem se mu je rodil sin Izak. Izakov sin se je imenoval Jakob ali Izrael in Abrahamovi potomci so postali znani kot Izraelci. (Judovska navada obrezovanja izvira iz Abrahamovih časov in je znamenje, da je deček njegov potomec.) Po zavezi je Bog obljubil, da bo skrbel za Izraelce, oni pa mu morajo biti pokorni.

Izhod iz Egipta

Leta 1250 pr. n. š. so Izraelci pobegnili iz egiptovskega suženjstva. Ta izhod, imenovan eksodus, je zelo pomemben za zgodovino judovstva. Pravijo, da se je to zgodilo takole. Bog je izbral Mojzesa, da izprosi pri egiptovskem faraonu za Izraelce svobodo. Ker je zavrnil njegovo prošnjo, je Bog poslal različne nadloge, da bi faraon popustil. Deseta in zadnja nadloga je bila najstrašnejša. Neke noči so pomrli vsi najstarejši egipčanski sinovi, izraelski pa so bili obvarovani. Faraon je popustil. Izraelci so se odpravili na pot, toda faraon je poslal za njimi vojsko. Ko so prispeli do Rdečega morja, se je voda razprla in Izraelci so imeli prosto pot. Kakor hitro jo je začela prečkati faraonova vojska, se je voda zgrnila nad konje in vojake in vsi so utonili.

Božji zakoni

Potem ko so Izraelci zapustili Egipt, so nekaj časa blodili po puščavi. V tem času je Bog z njimi obnovil zavezo in jim dal zakone, po katerih morajo živeti. Obstaja na stotine judovskih zakonov, toda vsi izvirajo iz prvih desetih, ki jih poznamo kot deset božjih zapovedi.

Deset božjih zapovedi

Veruj v enega Boga.

Ne delaj si podob (za čaščenje).

Ne skruni božjega imena.

Praznuj Gospodov dan (soboto).

Spoštuj očeta in mater.

Ne ubijaj.

Ne želi žene svojega bližnjega.

Ne kradi.

Ne pričaj po krivem.

Ne želi ničesar, kar je last tvojega bližnjega.

Obljubljena dežela

Približno štirideset let po izhodu iz Egipta so Izraelci prišli v Kanaan, za katerega so verjeli, da je obljubljena dežela. Po dvesto letih in mnogih bitkah je Kanaan postal izraelsko kraljestvo pod izraelskim kraljem Davidom. Leta 993 pr. n. š. je ustanovil glavno mesto Jeruzalem. Davidov sin, kralj Salomon, je zgradil v Jeruzalemu tempelj, ki je postal središče izraelskega bogočastja.

Preroki

Ko so se Izraelci že ustalili v Kanaanu, se niso vedno zvesto držali postave (zakonov). Preroki so bili ljudje, ki so opominjali Izraelce na odgovornosti, izhajajoče iz zaveze, in jih svarili pred posledicami neposlušnosti. Pogosto so se zavzemali za reveže in ljudi v stiski ter trdili, da imajo Izraelci kot od Boga izvoljeno ljudstvo tudi odgovornost do drugih.

Izgnanstvo v Babilonu

Od sredine 8. st. pr. n. š. dalje so Kanaanu, sedanjemu Izraelu, vladali različni narodi, tudi Asirci, Babilonci in Rimljani. Leta 587 pr. n. š. so Babilonci v Jeruzalemu porušili tempelj in mnogo Izraelcev odgnali v suženjstvo v Babilon. Jeruzalemsko kraljestvo se je imenovalo tudi Juda, izgnani Izraelci pa so postali znani kot Judje. Judje so začeli izpolnjevati zapovedi, ki jih je dobil Mojzes, še bolj strogo, zato da bi ohranili svojo istovetnost. Zelo so bili npr. strogi glede praznovanja šabata (sobote) in zakonov, ki so prepovedovali uživanje posameznih vrst hrane. Tujci so bili nezaupljivi do Judov zaradi tega drugačnega izročila, saj ga niso niti priznali niti razumeli.

Diaspora

Do 1. st. pr. n. š. je bil Izrael pod rimsko nadvlado. Zaradi upora so Rimljani leta 70 n. š. porušili drugi tempelj, ki je bil sezidan v Jeruzalemu; judovsko izobraževanje je postalo nezakonito in ubit je bil vsak Jud, ki je skušal poučevati. Že drugič je bilo veliko Judov izgnanih iz Izraela. Izgnanci so se pridružili judovskim skupnostim ob Sredozemskem morju, ki so se razširile v Španijo in na Portugalsko, pozneje pa tudi v vzhodno in srednjo Evropo. Ta razpršitev ali razseljenost Judov je znana kot diaspora. Danes se beseda uporablja za vse Jude, ki ne živijo v Izraelu.

Srednji vek

V stoletjih po diaspori so Judje trpeli zaradi nadaljnega preganjanja, še posebno so jih preganjali krščanski vladarji. Krščanski svet je imel proti Judom predsodke, ki so izhajali iz verskih in ekonomskih dejstev. Judje v nasprotju s kristjani ne priznavajo Jezusa za Božjega Sina. Judom so očitali, tudi da so obogateli na račun dolgov drugih ljudi. Do tega je prišlo za ker je kristjanom vera prepovedovala posojanje denarja in zaračunavanje obresti, torej so to storitev prevzeli Judje, ki niso smeli opravljati mnogih drugih poklicev. Z Judi so dolgo časa slabo ravnali, končno pa so jih v poznem srednjem veku izgnali iz Anglije, Francije in celo iz Španije, kjer so bili do takra zelo uspešni. V deželah, kjer jih ni; izgnali, so bili pogosto prisiljeni živeti v ločenih in slabših mestnih četrtih, imenovanih geto. Predsodek proti Judom, ki se imenuje antisemitizem, se je nadaljeval iz srednjega veka prav v 20. st. V letih 1871- 1907 so bili Judje v Rusiji žrtve velikih pokolov, ki so znani kot pogromi. Mnogo jih je zbežalo v ZDA in v Palestino. (Rimljani so starodavno deželo Izrael preimenovali v Palestino.)

Holokavst

Najhujše preganjanje so Judje doživeli nedavno, to je med drugo svetovno vojno (1939-1945), in je znano kot holokavst. Takrat so nacisti, ki so bili v Nemčiji na oblasti pod vodstvom Adolfa Hitlerja, okrutno pomorili šest milijonov evropskih Judov (več kot tretjino vseh Judov na svetu).

Današnja država Izrael

V 19. st. so se začeli Judje ponovno naseljevati v Palestini. Skupina Judov, ki so se imenovali sionisti, si je začela prizadevati za ustanovitev samostojne judovske države v Palestini. Po holokavstu se je to zdelo pomembno za preživetje Judov. Leta 1948 je bila Palestina razdeljena in ustanovljena je bila današnja država Izrael. Judje iz vsega sveta so si v njej ustvarili dom. Ustanovitev Izraela je neizogibno pripeljala do sovražnosti med Izraelci in neizraelskimi Palestinci (v glavnem muslimanskimi Arabci), med Izraelom in sosednjimi državami, ki so zvečine muslimanske. Prizadevanja za trajno rešitev izraelsko-arabskega spora se še nadaljujejo.

Mesijanska doba

Iz stare judovske zgodovine izhaja upanje, da jim bo Bog poslal voditelja, imenovanega Mesija, ki bo obnovil judovsko kraljestvo in obdobje miru. Nekateri Judje verujejo, da je ustanovitev države Izrael zaznamovala začetek mesijanske dobe.

Judovstvo

Svete knjige

Tenak je zbirka knjig, ki jih kristjani poznajo kot Staro zavezo (del Svetega pisma). Nekaj gradiva iz Mojzesovega časa, ki ga vsebujejo te knjige, se je širilo z ustnim izročilom, zapisovanje knjig pa je trajalo 900 let, od leta 1000 pr. n. š. do 100 pr. n. š. Pisane so bile večinoma v hebrejščini. Prvih pet knjig Tenaka se imenuje Tora, kar pomeni Postavo. Vsebujejo nauke, ki jih je Bog dal Mojzesu*. Po izročilu je Toro napisal Mojzes, vendar so znanstveniki dokazali, da je gradivo zbrano iz različnih virov. Tenak vsebuje tudi zgodovinske knjige, prerokbe, pesnitve, hvalnice in pregovore. Talmud je obširna zbirka spisov, ki so nastali v prvih stoletjih našega štetja. Vsebuje misli, razprave, nekatere tudi šaljive, ki jih je napisalo okrog 2000 rabinov. Rabin je strokovnjak za Toro.

Pravoverni in napredni judje

Verni Judje so pravoverni (ortodoksni) ali nepravoverni (neortodoksni). Pravoverni Judje sprejemajo Toro* in njene zakone kot božjo besedo, dano Mojzesu, in jo brezpogojno izpolnjujejo. Nepravoverni Judje pa menijo, da so pri sestavljanju zakonov sodelovali ljudje, ki so poskušali prilagoditi judovstvo sodobnemu življenju. Neortodoksne Jude poznamo tudi kot napredne Jude in glede na deželo, v kateri živijo, tudi kot konservativce, reformiste, liberalce in obnovitelje. Izredno pravoverni Judje so znani tudi kot ultraortodoksni. Hasidizem je primer ultraortodoksne ločine. Različna usmeritev Judov se kaže v načinu čaščenja Boga in v oblačilih, ki jih nosijo moški.

* Dandanes se včasih celoten judovski nauk označuje kot Tora.

Jezik

Čeprav so se Judje vedno učili brati staro hebrejščino, da bi lahko v sinagogi brali Toro in molitve, je hebrejščina kot živ jezik izumrla v začetku 20. st. Takrat se je judovski naseljenc v Palestini Ben Jehuda odločil, da jo bo oživil. Ko je s svojo družino in z drugimi naseljenci govoril samo hebrejsko, je

začel razvijati moderno hebrejščino. Ta se nekoliko loči od. Drugi jezik se imenuje jidiš, tretji pa Ladino

Hebrejščina- prej mrtev jezik so oživil; abeceda ima 22 znakov oz. črk, ki izgledajo sicer zelo drugačne in posebne a se izgovarjajo podobno kot naše, nimajo samoglasnikov, zato je treba jezik zelo dobro poznati, da lahko bereš; piše in bere se od desne proti levi; danes uradni jezik v Izraelu.

Jidiš- mešanica stare nemščine in hebrejščine, ki so jo razvili vzhodnoevropski Židi

Ladino- mešanica srednjeveške španščine (kastiljščine), portugalsčine in hebrejščine

Pisni temelji

Tora(tudi Pentatevh = postava) Prvih pet knjig judovske svete knjige – Tanak. Ta pa je pravzaprav Stara Zaveza (del Svetega pisma) – skupno s kristjani. Toraje napisana v hebrejščini in je v obliki dveh rol, zvitkov. Vsebuje 613 zapovedi, ki jih je Bog dal Mojzesu in jih mora poznati vsak veren Jud, že kot otrok. Zunanost Tore je vedno zelo lepo okrašena. Toro vedno berejo s kazalom ali jad, da se ne bi dotikali besedila ali ga umazali. Preostali del Tanaka vsebuje razne prerokbe, pesnitve, zgodovinske knjige...

Talmudpa je obsežna zbirka spisov, razprav, misli, ki so nastali v prvih stoletjih n.št. in jih je pisalo več kot 2000 rabinov.

Kabalaje nauk oz. knjiga s hudo filozofsko vsebino iz srednjega veka, katere preučevanju se nekateri posvetijo za celo življenje. Predstavlja in zajema bolj mistični del judovstva, ki na nenavaden in filozofski način razlaga nauke, obrede, simbole judov.

Dom

Pri ohranjanju judovske vere pa ima še pomembnejšo vlogo kot sinagoga judovski dom. Posebno v pravovernih družinah mora biti hrana pripravljena v skladu z božjimi zakoni, da je "košer" (primerna).

Mesni in mlečni izdelki se ne smejo jesti istočasno ali pripravljati z istimi pripomočki. Tora prepoveduje mnoge vrste hrane, tudi svinjino in lupinarje.

Praznovanja, obredi in prazniki

Roš hašana je praznovanje judovskega novega leta, ki je septembra ali oktobra. Deset dni po judovskem novem letu sledi jom kipur - spravni dan. To je najsvetejši dan judovskega leta; preživijo ga v molitvi, postu in prošnjah Bogu, da bi jim odpustil grehe. Pesah ali pasha se slavi marca ali aprila v spomin na noč, ko so bili izraelski otroci rešeni, preden so pobegnili iz egiptovskega suženjstva. Najbolj pomemben obred je seder; to je obed, pri katerem imata določena hrana in pijača poseben pomen. Iz knjige, imenovane Hagada, berejo pripoved o izhodu iz Egipta, potem ko najmlajši otrok obredno vpraša: "Zakaj je ta noč drugačna od drugih noči?" Za praznik hanuka, praznik luči, ki je novembra ali decembra, uporabljajo svečnik z devetimi kraki.

Bar micva in bat micva Ko je dečku 13 let, postane dovolj star za izpolnjevanje verskih zapovedi in se imenuje bar micva (sin zapovedi). Ta dogodek se praznuje z obredom v sinagogi, ki mu sledi zabava.

Številne sinagoge praznujejo tudi bat micva (hči zapovedi), obred za deklince, ko so stare 12 let.

Sinagoga(shodnica, kraj shajanja) je središče za čaščenje Boga, za izobraževanje in družbeno življenje. Pri obredih naj bi moški in ženske sedeli ločeno, vsi moški (s kipo) in poročene ženske

morajo imeti pokrito glavo. Moški žensk med obredi ne smejo videti, ker naj bi bilo to moteče, zato ženske spremljajo obrede ločeno za zidom, pregrado ali sede na balkonu, galeriji. Središče sinagoge je osrednji, dvignjen prostor – bimah ali almemor, kjer se bere Tora. Le-to hranijo v »skrinji«, ki je vgrajena v zadnjo (navadno vzhodno – v smeri Jeruzalema) steno sinagoge. Poleg je t.i. večna luč, ki p.redstavlja večno upanje za prihod Mesije, ki jih bo popeljal v obljubljeni deželo. Notranjost ni poslikana (ne delaj si božjih podob- ena izmed zapovedi), okna so visoko, tako da radovedneži od zunaj ne bi motili obredov.

Rabin– učitelj, zdravnik, duhovnik, oče, strokovnjak za branje in interpretacijo Tore; plačuje ga židovska skupnost

Obrezovanje- izvršiti se mora na vsakem moškem potomcu 8. dan po rojstvu (tudi če je to sobota), prestavi se lahko samo zaradi bolezni novorojenca. S tem postane otrok član zaveze med Bogom in njegovim ljudstvom. Dobi tudi hebrejsko ime. Deklice po rojstvu blagoslovijo v rednih dnevni obredih.

Bar micva– pri 13. postanejo fantje polnoletni (dekleta pri 12. – batmicva), kar pomeni, da morajo odslej izpolnjevati vse zapovedi (trije verski obredi dnevno). Na sobotni jutranji molitvi ga pokličejo naprej in mora brati Toro, kar je zahtevno in terja kar veliko učenja. Sledi velika zabava.

Poroka– samo med Judi. Ločitev je možna, če se mož s tem strinja. Poroka je veliko slavlje, ki jo pripravi nevestina družina. Sestavi se tudi poročna listina – ketuba, ker so zapisane pravice in dolžnosti moža in žene.

Smrt in pogreb– čimprej po smrti; na judovsko pokopališče, ki je navadno v bližini sinagoge. Truplo v skromnih oblačilih in v navadni leseni, neokrašeni krsti.

Razmerje moški - ženske – moški berejo Toro, jo študirajo, se trikrat dnevno udeležujejo obredov, kar ženskam ni potrebno; one morajo skrbeti za judovski dom, za tradicionalno vzgojo otrok, s čimer imajo zelo pomembno in častno vlogo. Ob poroki se večina pravic nanaša na žensko (zagotovitev doma in socialne oskrbe), v primeru ločitve ji pripade finančni znesek.

Košer- Judovski način priprave in uživanja hrane.

Nekaj splošnih pravil: uživajo lahko le meso živali, ki žvečijo in prežvekujejo (to ni recimo prašič) in imajo preklana kopita, prepovedano je uživanje lupinarjev, žival mora biti ubita hitro, brez trpljenja, s čistim rezom in iz telesa mora izteči vsa kri (ki predstavlja življenje in je tako presveta za uživanje), mleko in meso se ne smeta uživati skupaj, niti pripravljati z isto posodo in priborom; pitje vina kot simbol veselja. Judje imajo kuhinjo, katere ena stran pripada mesnim izdelkom, druga pa mlečnim. V njihovi kuhinji najdemo dva hladilnika, dvojni pribor, dvoje kuhinjske krpe, dvoje krožnike, dvoje kozarce, itd... Miza je mesna, če želimo na njej jesti mlečne izdelke, moramo pod mlečni krožnik položiti podstavek. Mlečni in mesni proizvodi se ne mešajo (npr. Sendvič s sirom in klobaso)

Koledar

Judje štejejo leta od stvaritve sveta in so trenutno v 5770. Letu. Koledar je izračunan iz luninih men, zato je leto za približno enajst dni krajše od sončnega leta. Leto ima dvanajst mesecev, ki so dolgi od 29 ali 30 dni. Če je potrebno se lahko doda še trinajsti mesec. Prazniki zato niso vedno na isti dan v letu in jih je treba izračunati za vsako leto posebej.

Vsi judovski prazniki imajo trojno razsežnost: spomniti hočejo na kakšno kmečko ali naravno dogajanje, kakšen zgodovinski dogodek, imajo pa tudi verski pomen. Izključno verski pomen ima edino Jom Kipur. Na prazničnem koledarju je nekaj veselih (Pesah, Šavuot, Sukot) in nekaj manj veselih praznikov.

Šabat- sobota, sedmi dan v tednu, dan počitka in razmišljanja, ki traja od petkovega do sobotnega sončnega zahoda. Šabat pomeni popolno vzdržnost od kakršnegakoli dela. Prepovedano je celo prižiganje ognja in potovanje. Osnova za praznik je zapis v Svetem pismu, ki pravi, da je Bog ustvaril vse stvarstvo v šestih dneh, sedmi dan pa je počival (Geneza 2:3).

Roš hašana- judovsko Novo leto, ki se po našem koledarju praznuje septembra ali oktobra. Na ta dan se proslavlja stvaritev sveta. Roš hašana ne spada med »vesele« praznike, ker se s tem dnem začenja desetdnevno obdobje premišljanja in duhovne obnove, ki se konča na Spravni dan (Jom Kipur). Za Roš hašano je značilno trobljenje na ovnov rog –šofar.

Jom Kipur- spravni dan, deseti dan po judovskem Novem letu. Na ta dan se vsi odrasli Judje postijo in nekaj časa preživijo vsinagogi, da bi dobili odpuščanje za svoje grehe. Bog odpusti samo grehe zoper njega, grehi zoper bližnjega pa ostajajo, zato je treba za njihovo odpuščanje prositi svojega bližnjega. Zanimivo je, da gredo na ta dan v sinagogo tudi tisti Judje, ki niso praktični verniki in s tem izpričajo pripadnost judovskemu narodu.

Sukotali praznik kolib je kmečki praznik, ki traja sedem dni in je povezan s pravilom poljščin. Judje se na ta dan spominjajo tudi začasnih prebivališč, v katerih so prebivali med tavanjem iz Egipta v obljubljeni deželi. Ljudje si za praznovanje postavijočasne kolibe in v njih preživijo vsaj nekaj prazničnih dni.

Hanukaali praznik luči se nanaša na zgodovinska dogajanja in čudež, ki naj bi se zgodil v templju Jeruzalemu. V 2. st. pr. n. št. so Judje izgnali tujce, oljenka na osemkrakem svečniku pa je gorela sedem dni, čeprav je bilo v njej olja samo za en dan. Praznik ne proslavlja vojaške zmage, pač pa zmago luči nad temo in šibkejšega nad močnejšim. Za praznik, ki se obhaja decembra, je značilno obdarovanje otrok, tako da je malo podoben našem Miklavžu in Božiču.

Pesah(Pasha) oziroma judovska Velika nočje znana tudi v krščanskem okolju, saj je zadnja večerjapravzaprav judovska pashalna večerja. Praznik se proslavlja marca ali aprila v spomin na izhod Judov iz Egipta. V tem času je prepovedano uživanje kvašenega kruha, kar simbolizira stisko in pomanjkanje med izhodom iz Egipta, in vseh jedi, v katerih bi lahko prišlo do še tako majhne fermentacije. Prepoved velja za vse kraje, čase in generacije. Prva dva dneva sta namenjena pashalnima večerjama, ki potekata po strogo ustaljenem obredu: posvečenje vina in nekvašenega kruha, blagoslovi, branje odlomkov iz Tore in razlag, petje itd.

Šavuot, praznik tednov alibinkoštise praznuje petdeset dni po drugi pashalni večerji v spomin na čas, ko je bila Judom izročena Tora. To naj bi se zgodilo sedem tednov po izhodu iz Egipta. V mnogih judovskih skupnostih je navada, da se na ta dan prebere 613 zapovedi, ki so zapisane v Tori in so jih Judje dolžni spoštovati.

Purim, praznik usod in judovski pust je praznik, ki spominja na dogodek iz 5. st. pr. n. št., ko je vezir perzijskega kralja določil, da morajo vsi Judje umreti. Mladi Ester je uspelo kralja odvrniti od te namere in hudobnega vezirja so obglavili. Praznik spada med vesele praznike, h kateremu spada obilno in dobro zalito praznično kosilo. Judje, predvsem otroci, se na ta dan našemijo.

Simboli



Davidova zvezda(Magen David) - relativno nov simbol Judov iz 17. stoletja, za katerega je bolj verjetno, da so ga kot »judovski simbol« uvedli nejudi zato, da bi označevali jude. To je bilo izrazito tudi v II. sv. vojni, od koder je ta »znak judovstva« še bolj znan. V pristnih upodobitvah sestavljata zvezdo jo dva neločljivo povezana trikotnika, en obrnjen z vrhom navzgor, drugi navzdol. (več razlag: 1. ljudstvo, ki živi med nebom in zemljo-tu je njihov svet; 2. bolj filozofska navezuje se na egiptovsko družbeno ureditev kot pokončno piramido oz. trikotnik z enim, faraonom, na vrhu in obrnjeno piramido oz. trikotnik v grški demokraciji)



Menora- najstarejši simbol judov! Na podlagi podob Salomonovega templja, v katerem naj bi bil tak svečnik. Sedem krakov, za sedem dni v tednu (po eni verziji, naj bi tako vedeli in šteli, kateri dan je; druga verzija pravi da za sedem planetov, ki so jih takrat poznali; sicer pa je tudi v menori, tako kot v zvezdi cela filozofija). Danes v uradnem grbu Izraela.



Mezuzah- tudi zelo značilen predmet, ki ga imajo judovske hiše oz. stanovanja na desnem podboju vhodnih vrat. Pomeni, da tu živi verna družina. Gre za mini zvitke z odlomki iz Tore, ki so znotraj umetelno izdelanega okraska, predmeta.



Hanukija-Devetkraki svečnik



Tefilin, flakterije- škatlica v kateri so zvitki vrstic iz Tore; škatlico si s trakom povežejo na glavo oz. čelo, drugi trak si ovijejo okoli roke, ki je najbližje srcu, kar pomeni, da častijo Boga z glavo in srcem.



Brit milah–obred obrezovanja (nož, sponka, lij, čaša, skodelica)

Znane Judovske osebnosti

Harrison Ford- zvezdnik številnih akcijskih filmov in dobitnik 21-tih vidnih filmskih nagrad.

Status: mama Judinja, stari starši Judje.

Kirk in Michael Douglas; legendarna filmska igralca, oba nominirana nagrad Oskar (Michael prejemnik dveh).

Status: oba Kirkova starša judovska imigranta v ZDA.

Elizabeth Taylor- dobitnica dveh oskarjev in 37 prestižnih nagrad.

Status: kovertirala v Judaizem.

Barbra Streisand: glasbena in filmska diva, prejemnica dveh oskarjev.

Status: oba starša Juda.

Marilyn Monroe: legendarna filmska igrarica in osrednja ženska ikona 20. stoletja.

Status: kovertirala v Judovstvo.

Goldie Hawn: zvezdnica številnih filmskih uspešnic, dobitnica oskarja.

Status: mati Judinja.

Gwyneth Paltrow: ena osrednjih filmskih div nove generacije.

Status: oče Jud (praded je bil poljski rabin).

Sarah Jessica Parker: zvezdnica serije *Seks v mestu*.

Status: oče Jud.

Natalie Portman: zvezdnica filma *Vojna zvezd*.

Status: izraelska Judinja.

Woody Allen: igralec, filmski režiser in komik.

Status: oba starša Juda.

Kate Hudson: filmska igralka nagrajena z Zlatim globusom.

Status: mati Judinja.

Adam Sandler: filmski igralec in komik.

Status: oba starša Juda.

Dustin Hoffman: dobitnik dveh oskarjev.

Status: oba starša Juda.

Ben Stiller: z Emmy-jem nagrajen filmski igralec, zvezdnik številnih komedij.

Status: oba starša Juda.

Winona Ryder: zvezdnica številnih filmskih uspešnic.

Status: oče Jud.

Jerry Seinfeld: komik, zvezdnik serije *Seinfeld*.

Status: oba starša Juda.

Peter Falk: legendarni detektiv "*Columbo*".

Status: oba starša Juda.

Rob Schneider: stand-up komik in zvezdnik številnih komedij.

Status: oče Jud.

Bette Midler: filmska diva, zvezdnica številnih filmskih uspešnic.

Status: oba starša Juda.

Roseanne Barr (ali preprosto Roseanne): zvezdnica serije *Roseanne*, komedijantka.

Status: oba starša Juda.

Adrien Brody: igralec, ki je zaslovel s filmom *Pianist*.

Status: oba starša Juda.

Jane Seymour: zvezdnica številnih filmskih serij.

Status: oče Jud.

Steven Spielberg: filmski režiser, dobitnik treh oskarjev.

Status: oba starša Juda.

David Duchovny: zvezdnik serije *Dosjeji X*.

Status: oče Jud.

Alicia Silverstone: filmska igralka mlajše generacije, zvezdnica filma *Batman*.

Status: oba starša Juda.

Fran Drescher: zvezdnica humoristične nanizanke *The Nanny*.

Status: oba starša Juda.

Lisa Kudrow: zvezdnica serije *Friends* (Prijatelji).

Status: oba starša Juda.

Scarlet Johansson: zvezdnica številnih filmskih uspešnic, lepotna ikona.

Status: mama Judinja.

Jake Gyllenhaal: filmski igralec, ki je zaslovel z vlogo v filmu *Brokeback Mountain*.

Status: mati Judinja.

Yasmine Bleeth: zvezdnica serije *Baywatch* (Obalna straža).

Status: oče Jud.

Wentworth Miller: zvezdnik serije *Prison Break* (beg iz zapora).

Status: oče Jud.

Albert Einstein: švicarsko-ameriški fizik in matematik

Status: Starša Judovska priseljenca

Viri:

<http://www.biblija.net/>

<http://sl.wikipedia.org>

<http://www.religije.com/judovstvo.htm>

<http://www.ednevnik.si/?u=judovstvo>

